

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“รุดงค์ — องค์ธรรมที่เป็นไปเพื่อกำจัดกิเลส, รุดงค์”

คำว่า **รุดงค์** อ่านแบบภาษาบาลีว่า **ทุ - ตัง - คะ**] มาจากคำว่า **รุด** (กำจัดกิเลสอกุศลธรรม) กับคำว่า **องค์** (องค์ธรรม, ส่วนของธรรม) รวมกันเป็น **รุดงค์** เขียนเป็นไทยได้ว่า **รุดงค์** หมายถึง องค์ธรรมหรือส่วนของธรรมที่เป็นไปเพื่อกำจัดกิเลส ทั้งหมดของรุดงค์นั้น เป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลส ยิ่งขึ้น เป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษ เมื่อความสงบจากอกุศล ไม่ใช่การประกาศให้คนอื่นรู้ว่าตนเองรักษารุดงค์ ดังข้อความจาก ปัญจสุทนี อรรถกถาัมชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ รตวินิตสูตรว่า

พระเถระ ๒ พี่น้อง อยู่ในเจติยบรรพต. พระเถระองค์หนึ่ง รับท่อนอ้อยที่อุปัฏฐาก เขาส่งมา ได้ไปยังสำนักของพระเถระผู้พี่ พูดว่า หลวงพี่ฉันเสียชี. เป็นเวลาที่พระเถระฉันแล้วบ้วนปาก. พระเถระผู้พี่กล่าวว่า พอละเธอ. พระผู้น้องชายถามว่า หลวงพี่ถือเอกาสนิกังครุดงค์ (องค์แห่งภิกษุผู้ฉัน ณ อาสนะเดียวเป็นปกติ) หรือ?. พระเถระผู้พี่กล่าวว่า เรอนำท่อนอ้อยมา แม้เป็นผู้ถือเอกาสนิกังครุดงค์มาถึง ๕๐ ปี ก็ปกปิดรุดงค์ไว้ ฉันแล้ว บ้วนปาก อธิษฐานรุดงค์ใหม่แล้วไป.

ความเป็นจริงของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่เคยเปลี่ยนแปลง เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น พระธรรมทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อปัญญา ความเข้าใจ ถูกเห็นถูกโดยตลอด ถ้าเป็นไปเพื่อความติดข้องต้องการ เพื่อได้ นั้นไม่ใช่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน รุดงค์ คือองค์ธรรมหรือข้อประพฤติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลสยิ่งขึ้น เพื่อความมกน้อยสันโดษ เพื่อความสงบสงัดจากอกุศล ที่สำคัญต้องเป็นผู้มีปัญญารู้ประโยชน์ของ รุดงค์ จึงจะสมทาน (ถือเอาเป็นข้อปฏิบัติด้วยดี) รักษา รุดงค์ ได้ ไม่ใช่การไปทำอะไรด้วยความไม่รู้ ไม่ใช่การเดินดงเดินป่า ไม่ใช่การเดินเป็นแถวตามๆ กันแล้วให้คนมากราบไหว้บูชาแต่อย่างใด รุดงค์ ทั้งหมด เป็นความประพฤติด้วยความเห็นประโยชน์ของการเป็นผู้อยู่ขัดเกลากิเลส ที่จะประพฤติด้วยอริยาศัยของแต่ละบุคคลโดยไม่มีการบังคับ ขึ้นอยู่กับการเป็นผู้เห็นประโยชน์ของการขัดเกลากิเลสยิ่งขึ้นอย่างแท้จริง และสำหรับผู้สมทานรักษารุดงค์จริงๆ ขัดเกลากิจจริง ๆ มีแต่จะปกปิดคุณของตน ไม่ประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นรู้แม้จะสมทานรักษามานานหลายสิบปีก็ตาม อย่างเช่นตัวอย่างของพระเถระท่านหนึ่ง สมทานรักษารุดงค์ข้อฉัน ณ อาสนะเดียว (เอกาสนิกังคะ) พระภิกษุผู้น้องชายได้รับอ้อยจากคฤหัสถ์อุปัฏฐากแล้วนำไปถวายท่าน ท่านไม่รับ น้องชายจึงถามว่าท่านรักษากิเลสถึง ๕๐ ปี ก็ไม่ยอมบอก ก็เลยรับ

อ้อยมาฉั้น บ้วนปากแล้วสมาทานรักษาใหม่ นี่คือตัวอย่างของผู้ที่ขัดเกลาลมจริง ๆ แม้จะรักษารุตงค์ ก็ไม่ได้ประกาศหรือเปิดเผยให้ผู้อื่นได้รับรู้

และที่น่าพิจารณาคือ **รุตงค์ที่เป็นอกุศล ไม่มี** ใครก็ตามที่ปรารถนาลามก มุ่งลามก ลักการะ สรรเสริญ อยากให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญ แล้วสมาทานรุตงค์ อย่างนี้ก็ไม่เป็นรุตงค์ในพระพุทธศาสนา แต่เป็นการกระทำที่ผิดคลาดเคลื่อนจากพระธรรมคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นการหันหลังให้พระสัทธรรม มีแต่จะเป็นโทษโดยส่วนเดียว

รุตงค์ มีทั้งหมด ๑๓ ประการ ได้แก่

๑. บังสุกุลิภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีการทรงไว้ซึ่งผ้าบังสุกุลเป็นปกติ คือใช้แต่ผ้าบังสุกุล คือ ผ้าเปื้อนฝุ่น เป็นผ้าเก่าที่คนเขาทิ้งเอาไว้ตามกองขยะบ้าง ผ้าข้างถนนบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้าเช็ด มลทินครรภ์บ้าง แล้วนำผ้าเหล่านั้นมาซัก ย้อม เย็บต่อกันจนเป็นผืนใหญ่ที่พอจะใช้ได้ เว้นจากการรับ ผ้าจีวรที่มีผู้นำมาถวาย

๒. เตจวิริภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีการทรงไว้ซึ่งไตรจีวรเป็นปกติ กล่าวคือ ทรงผ้าไตรจีวร ซึ่งเป็น ผ้าเพียง ๓ ผืน ได้แก่ ผ้าอุตตราสงค์ (ผ้าจีวร) ผ้าอังตราวาสก (ผ้าสบงหรือผ้านุ่ง) และผ้าสังฆาฏิ (ผ้าห่มซ้อน) เพียงผ้า ๓ ผืนนี้ ก็เพียงพอที่จะเป็นเครื่องรักษากายให้ชีวิตของท่านเป็นไปได้อีก

๓. ปิณฑปาติภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีการเที่ยวบิณฑบาตเป็นปกติ กล่าวคือ เที่ยวบิณฑบาต แล้วฉันเฉพาะอาหารที่ได้มาจากการเที่ยวบิณฑบาต เว้นจากการรับกิจนิมนต์ แสดงถึงความเป็น ผู้มักน้อย สันโดษ ขัดเกลาลมจริง ๆ อาหารที่ได้มาก็เพียงพออย่างอัตภาพให้เป็นไปได้เท่านั้น

๔. สปาทานจาริภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีการเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับเรือนเป็นปกติ กล่าวคือ เป็นการเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับบ้าน ไม่เลือกบ้าน ไม่ว่าจะมีผู้ถวายอะไร ก็รับไปตาม ลำดับบ้าน ไม่ข้ามบ้านตามใจชอบ

๕. เอกาสนิภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีการฉัน ณ อาสนะเดียว (ที่หนึ่งเดียว) เป็นปกติ กล่าวคือ นั่งฉันอาหาร ณ ที่หนึ่งที่เดียวจนกว่าจะฉันเสร็จ ไม่นั่งหลายที่

๖. ปัตตปิณฑิภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันถือเอาก่อนข้าวในบาตรเป็นปกติ กล่าวคือ จะนำ อาหารทุกชนิดที่จะบริโภคในมื้อนั้น มารวมกันในบาตร แล้วจึงฉันอาหารนั้น ไม่ติดในรสของอาหาร และไม่ร่วนวายเกี่ยวกับภาชนะที่ใช้ด้วย

๗. ขลุปัจฉากัตติภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้ฉันไม่ฉันปัจฉากัตตเป็นปกติ กล่าวคือ เมื่อรับอาหาร มาแล้ว ตั้งใจว่าจะไม่รับอะไรเพิ่มอีกแล้ว หลังจากนั้นถึงแม้จะมีใครนำอาหารมาถวายเพิ่มอีก ก็จะไม่รับอะไรเพิ่มอีกเลย

๘. อารัญญิกภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ในป่าเป็นปกติ กล่าวคือ จะอยู่เฉพาะในป่า ไม่อยู่ใน เขตบ้าน

๙. รุกขมูลิภังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ที่โคนไม้เป็นปกติ กล่าวคือ จะพักอาศัยอยู่ใต้ต้นไม้ เป็นหลัก งดเว้นจากการอยู่ในที่มีหลังคาที่สร้างขึ้นมามุงบัง

๑๐. อัปภกาสิกังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ในที่แจ้งเป็นปกติ กล่าวคือ จะไม่เข้าสู่ที่มุงบังใดๆ เลย

๑๑. โสสานิกังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวคือ เป็นผู้งดเว้นจากที่พักอันสุขสบายทั้งหลาย แล้วไปอาศัยอยู่ในป่าช้า เป็นผู้ไม่ประมาท ระลึกถึงความตายอยู่เสมอ

๑๒. ยถาสันทติกังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ในเสนาสนะตามที่ท่านจัดให้ เป็นปกติ กล่าวคือ เมื่อใครชี้ให้ไปพักที่ไหน หรือจัดที่พักอย่างใดไว้ให้ ก็พักอาศัยในที่นั้นๆ โดยไม่เลือกว่าสะดวกสบายหรือไม่สะดวกสบาย หรือถูกใจหรือไม่ถูกใจ

๑๓. เนสัชชิกังคะ องค์แห่งภิกษุผู้มีอันอยู่ด้วยความนั่งเป็นปกติ กล่าวคือ อยู่ในอิริยาบถเพียง ๓ เท่านั้น คือ ยืน เดิน และนั่ง เป็นผู้เว้นจากการนอน ไม่เอนหลังนอน เป็นการบรรเทาความเป็นผู้มัวเมาในการนอน

ทั้งหมดเป็นเรื่องของการขัดเกลาและเป็นไปตามอริยาศัยของแต่ละท่านจริงๆ พระภิกษุสามารถสมาทานรักษารูตงค์ได้ทั้ง ๑๓ ข้อ สามเณรสามารถสมาทานรักษာได้ ๑๒ ข้อ เว้นข้อที่เกี่ยวกับไตรจีวร ส่วนคฤหัสถ์สามารถสมาทานรักษารูตงค์ได้ ๒ ข้อ ที่เกี่ยวกับอาหาร คือ บริโภคครั้งเดียว และบริโภคโดยใช้ภาชนะเดียว

ข้อที่น่าพิจารณาเพิ่มเติม คือ แม้ไม่ได้สมาทานรักษารูตงค์ ก็ไม่ได้ผิดอะไร เพราะเป็นเรื่องของอริยาศัยของแต่ละคนที่จะสมาทานรักษารูตงค์ขัดเกลายิ่งขึ้น นอกเหนือจากสำรวมระวิงรักษาสิกขาบทอันเป็นพระวินัยบัญญัติ แม้ไม่ได้สมาทานรักษารูตงค์ ก็สามารถที่จะฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ไม่ประมาทในการสะสมความดีในชีวิตประจำวันได้ ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้เห็นประโยชน์ของพระธรรมเท่านั้นจริง ๆ

เพราะฉะนั้นแล้วบุคคลผู้ที่เป็นชาวพุทธควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ เมื่อได้ศึกษาพระธรรมด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว จะเห็นถึงพระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงพระธรรมโดยละเอียดโดยประการทั้งปวง ให้สัตว์โลกได้เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงที่จะให้ไม่รู้ ให้ไม่เกิดปัญญานั้น ไม่มี แต่ที่มีการกระทำอะไรที่ผิดปกติคลาดเคลื่อนไปจากพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง ก็เพราะว่าขาดการศึกษา ไม่มีความเข้าใจพระธรรมอย่างถูกต้อง ถูกอวิชชา (ความไม่รู้) มิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นผิด) ตลอดจนถึงกิเลสประการอื่นๆ ครอบงำ เลยทำให้มีการกระทำอะไรที่ผิดๆ มากมาย เป็นไปตามอำนาจของกิเลสที่ได้สะสมมา จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะได้ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริงๆ พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงทุกคำเป็นคำจริง ที่ให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้เข้าใจถูกเห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง เป็นไปเพื่อละคลายขัดเกลากิเลส และเมื่อเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะไม่ตกไปในฝ่ายผิด ไม่ถูกชักจูง หรือไม่ถูกหลอกลวงด้วยกิเลสของคนอื่น เพราะได้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว และยังสามารถจะอธิบายแก้แกลให้ผู้อื่นได้เข้าใจตามพระธรรมอย่างถูกต้องตัว เป็นการช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนา ด้วยการตั้งใจศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง.

ชมรมบ้านรัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖